

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: ORDYNACYA lako się Nayiaśnieyszego Krola I.M. Polskiego, Elektora Saskiego Woyska Posiłkowe pod ten czas się w Polsce znajdujące zachować maią

Author: Wojciech Organiściak (wydał)

Citation style: Organiściak Wojciech (wyd.). (2017). ORDYNACYA lako się Nayiaśnieyszego Krola I.M. Polskiego, Elektora Saskiego Woyska Posiłkowe pod ten czas się w Polsce znajdujące zachować maią. „Z Dziejów Prawa” (T. 10, 2017, s. 269-274)

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ORDYNACYA
Iako się Nayiaśnieyszego Krola I.M.
Polskiego, Elektora Saskiego
Woyska Posiłkowe pod ten czas się
w Polsce znayduiące zachować mają¹

1 *mo.*

Primario et ? omnia, potrzeba wszystkim Woyskowym *serio* zlecić, pod ostrą Animadwersyą y nieomylną, aby wszędzie bez Exceptyi ostrą dyscyplinę y dobry Rząd zachować, wszystkie Excessy, Exorbitancye zaniechać, a miasto tych, aby kointelligencya y harmonia *cum stativa praebentibus* zachowana była.

Jeżeli też pod czas Excess iaki kędy się przydał, tedy go Kommandant Regimentu nie odwołcznie powinien uspokoić, y ukrzywdzoney stronie satisfakcyą uczynić. *Secus contraveniens* temu, nie tylko *restitutione damni*, ale nad to ieszcze, na ciele y życiu *pro arbitria* ma być skarany.

Gdzie *notandum*, iż szkody Regimentom przyrachowane być mają, a to w ten sposob, że nagroda szkody, nie do prostego Żołdaka, ale do Ober y Unter Officerow, podług proporcji Gaży ich należeć będzie, żeby tak tym pilniejszy staranie mieli y bacność dali, aby Żołnierz prosty nie exorbitował.

¹ Korzystałem ze starodruku — egzemplarza znajdującego się w Bibliotece Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk — sygn. 19815 III. Druk ten odnotowuje S. Estraicher w swojej Bibliografii. T. 23, s. 420.

2 do.

Nadto J.K.M. Wołą iest, aby *antecedenter* iuż *in Anno* 1714 wydana y ogłoszona Ordynacya odnowiona tu była *cum serio Mandato*, ażeby według oney we wszystkich punktach *stricte* się zachować, osobliwie wszystkim, tak Ober iako y Unter Officyerom, y prostym Żołnierzom, iako nayostrzey się przykazuie, aby Kościoły, Kapłanow, y inszych Kościelnych sług, iako też Relikwie y Boże Męki w powinney weneracyi y uczczeniu, zarowno też Szlachtę y ich Privilegia, w należytey mieli obserwancyi; a żadną miarą nie wazyli się rozkwatyerować w Szlacheckich lub Duchownych Dworach y Plebaniach, daleko mniey w tych mieyscach turbacyą iaką, albo excessy porobić, inaczey z przestępcami, iako z tymi ktorzy Wysoki rozkaz J. K. M. przestępując zgwałcili, y *Criminis laesae Maiestatis reos* się uczynili ostro *et quidem* iako nayostrzey, bez obszerney Inquizycyi y processu *procedetur*.

3 tio.

Wszystko Woysko tym co Kommissoryant na sustentamen iego rozpisze, kontentować się ma, y nad to co komu zlecono, nie wybierać, nic więcey *pro stativis* nie praetendować, albo gwałtem wymuszać, lub *alias* pod iakimkolwiek praetextem wycisnąć pod karą czworakiey nagrody, *et punitiois exemplarissimae*.

4 to.

Wzajemnie po Ichmościach, Obywatelach Krolestwa *speratur*, iż ze swoiey strony na Woyska Krolewskie iako te, które Ich obronie poświęcone zostaią, rownym apoaoobem należyty wzgląd mieć będą, ani onym przez potaiemne, lub też iwane prześladowanie y wiolencye okazyą do defensyi dadzą, *ex quo* że ta *Iure Naturae*, każdemu dopuszczona, a z teyby zaś pochob się brać mógł *ad conduplicatam vindictam*, ale *satius* to, cokolwiek na ich subsystencyą *destinatum ultronee*, y z dobrą wołą użyczą, a tak uprzykrzenie to y turbacya, ktoraby *alias* przez Exekucyą *subsequi* musiała *evitabitur*, gdyż *secus* wszystkie z tąd pochodzące konseqncyje y złe przypadki im sobie samym przypisaćby przyszło.

5 to.

Kommenderuiący Officyerowie y Woyskowi wszyscy nie maią się w cudze *Iurisdictionalia Oeconomica et Domestica* mieszać, albo w te rzeczy wdawać,

które do nich nie należą, ale należy aby każdy Stan, przy Ziemskich Prawach y zwyczajach bez najmniejszej został Turbacyi. *E contra* y Woysko w swojej Jurisdykcyi y nadanych Prawach y Praerogatywach turbować nie trzeba, to iest, żeby się Sądy Rzeczypospolitey do Sądów Woyskowych nie mieszały, y Jurisdykcyą iaką sobie nie przywłaszczwały, ale jeżeliby kiedy dla zabieżenia *incumbenti malo*, albo nieszczęściu się przydało, niektórych w areszt wziąć, tedy do tej Jurisdykcyi, do ktorey należą *Arestati* mają być wydani, iako też nie mniej.

6 to.

Gospodarzow przy swoich Dworskich, Polowych y Domowych robotach spokojnie zostawiać należy, y ani przez zabranie Forszpanow albo Podwod, lub też pretendowanie posług iakich, *et id genus etc.* Onym pryeszkadzać nie godzi się, zarowno też od przywłaszczenia sobie polowania, ryb łowienia, furazowania, y inszych nieprzyzwoitościach więcey, powinno się superspendować pod nagrodzeniem czworakim szkod uczynionych, y inszey nieomylny ciężkiej kary. Jakoż też *praesentibus* wszystkie Forszpany, y konie do wierzchu cale się zakazują. Jeżeliby zaś na Marszu pod chorych nieuchronna tego przytrafiła się potrzeba, tedy Chorągwi pieszey, nie więcey iako dwa wozy, a konney Chorągwi, ieden tylko pozwolić się ma, y to za tynfa na dzień od każdego wozu, który iednak nie daley, iako od iednego do drugiego noclegu iść, a ztamtąd nieochybnie powrócić się powinien, jeżeliby nie tak się stało, tedy Officyer nie tylko od każdego konia lub wołu, po trzy tynfy na dzień zapłaci, ale też iako Ordynansu nie słuchający, skarany będzie.

Wszystkie także Regimentom *praesentibus serio iniungitur*, ażeby każdy Officyerznaczony sobie Kwatyr przeciwko tym, którzyby pod pretextem odwożenia Rekrutow albo Munderunkow, lub też na swoją potrzebę gwałtem y bez zapłaty podwoły sobie zabierać chcieli ubronił.

Potrzeba bowiem takim Osobom naprzod w dobry sposób niesłuszność remonstrować, kiedyby to zaś pomoc nie miało u nich, tedy Officyer onych pod Areszt wziąć ma, a jeżeliby to nie dało się uczynić, to wywieźć się należy, *de statu excedentium*, y o tym do Kommendę mającego Generała dawać znać. U ktoregoby się zaś *stativa praebentes* na takowe Excessa uskarżali, a on by im należytą nie dawał Protekcyą, ten iako sam przestępca, ma być skarany.

7 mo.

Pierwszając wprawdzie Instancya przy Regimentach zostawiona być musi, y *querulantes* tam odesłani być mają, ale zaś Kommendant za wszystkie *in*

generali et particulari Excessa, ktoreby się z Regimentu stały, stać y odpowie-
dzieć powinien.

A żeby wszystkim skargom tym bardziej zabieżyć y querulantom lepiej dogodzić się mogło, tedy Kommendant u Zwierzchności mieysca Kwartetu swego, co tydzień raz wywiadować się będzie, ieżeli mają przyczyny uskarżać się, nad to Unter Officyerowie po Gospodach, kędy Żołnierz stoi wizytować, y ieżeli się Excessy stały inquirować, a Officyerom należytą, o tym Relacją dawać będą. Jeżeliby się tedy znalazło, że kto przyczynę ma z fundamentem się skarżyć, to każdy Officyer z mieysca swego zaraz Inquizycją uczynić, a *Iniuriatis proptam satisfactionem* dać: wszystkie też Excessa bez wszelkiej diffimulacyi y respectu na Osobę, skarać powinien, albo ieżeliby się tak nie stało, on sam y z fortuną swoją, honorem, krwią y życiem, iako *Reus ipse* to zastąpi.

Więc gdyby nad spodziewanie u Officyera w Kwaterze lub Kommendanta Regimentu, żadna satisfakcyja *Paerti Iniuriatae* dana bydź nie miała, tedy oney u Kommendującego Generała w tym Woiewodztwie lub Ziemi, albo Powiecie, szukać potrzeba, y należytey spodziewać się remedyacyi. A ieżeliby y tam prędka nie stała się sprawiedliwość, to na ten czas dopiero do Generał Feld-Marszałka, albo w niebytność jego, do Kommendującego Generała *recurrendum*, który ukrzywdzoney stronie wszystkie szkody, yłożone na to unkoszta swoje *libere* mógł donieść, y nie był przywiedziony z obawiania się iakiego złego traktamentu, z onemi się zachować. *Ergo ante omnia* danie okazyi, do prawdziwych skarg, iako naysurowiey się zakazuie, ktoby inaczey się sprawił, y do uskarżenia się był przyczyną, oraz y *super eo convictus*, *Cassatione* natchmiaszt ma bydź skarany. Ten zaś ktoryby się ważył za doniesione na siebie skargi zemścić się, od szarży swoiey, do pewnego czasu, podług znaydujących się okoliczności ma bydź *suspensus*.

Każdy w tąż Kommendanta Regimentu zaraz przy rozkwatrywaniu się Obywatelom *in Circumserentia* Kwatyru swego przez publiczne otrąbienie y wybębnienie ogłosić ma. Iż im nie tylko wszelka sprawiedliwość y pomoc na przeciwko tym, którzyby ich *in contrarium* tey Ordynacyi ukrzywdzili udzielona będzie, ale też pomieniony Komendant Gospodarzom przykaże, aby każdy ktobykolwiek w czym ukrzywdzony y urażony, skargi swoje o to, iemu *libere* y bez żadnego obawiania się donieść nie omieszkał.

Jeżeliby zaś niektórzy *ex statibus* się znaleźli, którzyby się żadną Administracją sprawiedliwości kontentować niechcieli, lub też niepotrzebnemi y niesłusznemi skargami się naprzykrzali, tedy Officyer bez odwołki o tym ma dawać znać, aby potrzebna w tym Ordynacya dać się mogła.

Każdy Officyer o doniesionych sobie skargach y iako one uspokoiono y odprawiono co Miesiąc Relacją uczyni, iako to Kommendant Chorągwi, Pułkownikowi swemu, ten Generałowi, pod ktorego komendą stoi, a wszyscy

ci co trzeci Miesiąć Feld-Marszałkowi, albo w nieobecności iego, Kommandę mającemu Generałowi.

8 vo.

Co się zaś *specialiter* tycze Exekucyi, iako na którą to naywiększe czynią się *clamores*, tedy wszyscy Kommandanci Regimentowi, na to baczość dadzą, y *stricte* obserwować mają, żeby Ziemianin y Gospodarz Kwartyrowy, bez potrzeby y bez daney Intymacyi o tym co mu dawać należy, albo przez mnostwo Exekucyi praegrawowanym y obciążonym nie był.

Luboć tedy *assignata* od Miesiąća do Miesiąća, *exacte* wniesione bydź muszą, przecież przy Exekucyi *modus* ten zachować się ma, żeby przed wyściem 14-dniowego frysztu, a *data* insynuacyi o wypisanym Suplemencie: na Exakcyą nie posłać. A iezeliby na ten czas nastąpić musiała, tedy naprzod tylko 2. Ludzi na 4. dni, potym zaś 4. Ludzi na tyleż dni, powinno się zesłać na Exekucyą, a kiedyby y przez to kwota z Kwartyru należąca nie mogła się wy-moc, tedy nayprzywoitszych zażyć trzeba śródzkow, przez ktoreby wypisane *quantum* dostać się dało.

Przy tey iednak Exekucyi wszystkich y naymniejszych Excessow strzec się należy. Exekutor zaś iezeli Unter-Officyerem iest, puł tynfem, a prosty Żołnier Szostakiem przy Wikcie y obroku na dzień kontentować się powinien.

9 no.

Wszelkie częstowania, y włoczenia się tam y sam, gdzie na Ziemianina unkoszty idą, a tym czasem Porcye y racye w Kwatyrach się ochraniaią, zakazane bydź mają, y Officyer ktoryby w tey mierze dissymulował, Miesięczny traktament do Kassy tracić ma.

10 mo.

Z Woyskiem Koronnym y Litewskim, aby osobliwie w dobrej harmoniey y Kointelligencyi żyć się mogło, starać się trzeba y onych żadną miarą nie zaczepiać. Jezeliby się też przydawało, żeby ich Mars Naszych Kwatyrów się dotknął, z wszelką ludzkością y dyskrecyą podkać ich należy. Wzajemnie po IchMciach rowny *speratur* komportament, aby się tak wszelkich okazyi do inkommodowania iakiego y dissensyi ustrzec.

Jezeliby zaś Woysko Polskie na wszystką zażyłą Modestyą nie uważając, z tym wszystkim napaści dawać chciało, tedy każdego Regimentu Kommandant, *facultatem y praesentibus* Order ma *vim vi repellere*.

11 mo.

Według tey Ordynacyi, aby się punktualnie sprawować *iuxta omnia Puncta* J. K. Mci iest, *secus contra Contrvenientes rigoroze procedetur*. A gdyby się pokazało, że w tym albo owym u Regimentow *contraventum*, y tey opisaney Ordynacyi zadosyć się nie stało we wszystkim, tedy na *Contraventores* choćby żadney skargi nie było, inkwizycya ma bydź, y *Contraventor* za pierwszą kontrakcyą Trzy Miesięcznego Traktamentu do skrzyni Inwalidow ma bydź skarany.

A ieżeliby drugi raz *sub Censuram* miał przyiść, tedy Feld-Marszałek, albo w niebytności iego Kommenduiący Generał, *facultatem* ma bez dalszego Processu ze Szarzy iego kasować go.

Dat: dnia (nieczytelne) Miesiąca Augusta, Roku 1715.

Jakub Henryk Graff Fleming
Generał Feld-Marszałek Wojsk I. K. Mci.
y Koniuszy W. X. Lit.

Wydał *Wojciech Organiściak*